

СТУПАНЪ.

ЗЕМЛЕДѢЛСКО-ЕКОНОМИЧЕСКИ ЛИСТЪ.

1 Юнія 1874.

СТУПАНЪ излиза е-
динъ пѣтъ на мѣсець. Го-
дишна цѣна е едно бѣло
меджидіе.

Съдържаніе: Народнитѣ училища спрямо
земледѣліето. — Обществениитѣ работи въ
Видинъ и селскитѣ училища, — Какво има
по свѣтътъ. — Разни. —

Писма, дописки и спо-
моществованіята са ис-
пращатъ до Г-на Р. И.
Бѣскова въ Руссе, или
до издателя въ Видинъ.

НАРОДНИТѢ УЧИЛИЩА СПРЯ- МО ЗЕМЛЕДѢЛИЕТО.

Когато види човѣкъ въ другитѣ на-
роди добръ уредено и напреднѣло
ступанство, — земледѣліе, скотовѣдство,
лозарство и т. н., радва са и му е
драго, като да би било негово; а ю-
ще повече би са радвалъ и веселилъ,
когато види и въ своята татковина
напреднѣли тѣзи стрѣжки, клопове.

Сѣкій, мислимъ, ще са съгласи съ
насъ, че при другитѣ въпроси, трѣба
не малко да ни занимава и въпросътъ
за поправяніето и подобряваніето на
нашето заостанѣло земледѣліе. Но за
да са поправи и подобри земледѣліе-
то ни и въобще ступанството ни, а съ
това заедно и вещественото ни бла-
госъстояніе, то трѣба да са учатъ на
това онѣзи, които са занимаватъ съ
този, тѣй да кажемъ, първъ занаятъ,
— трѣба, казваме, да го усвършен-
ствуватъ съ помощта на новата по-
тѣзи часть наука. А защото училища-
та сѣ едно отъ най главнитѣ срѣдства,
чрезъ които може да напредне единъ
народъ не само душевно, умственно,
но и вещественно, то и ний безъ тѣхъ
(училищата) не можемъ да достигнемъ

напълно желаемата цѣль и въ земе-
дѣлско ступанско-отношеніе.

Истина е, че за унапредваніето на
земледѣліето е необходимо потрѣбенъ
капиталъ; но каква полза би прине-
сълъ този капиталъ на оногова, който
не би знаилъ да си послужи съ не-
го, да го употрѣби за тѣзи цѣль.

И тѣй, за да можемъ да поправимъ
и подобримъ нашето земледѣліе както
трѣба, то е нужно да захванемъ отъ
основата; а основата сѣ училищата.
Главенъ нашъ поминѣкъ е земледѣліе-
то, скотовѣдството и лозарството, и
по-голѣмата часть отъ народа ни са
занимава съ този занаятъ; а и по мно-
гото ни учители сѣ по селата, дѣто
хората работятъ земята. Да земемъ
на пр. една епархія: да ли въ тѣзи
епархія сѣ по-много градскитѣ учите-
ли, или селскитѣ? Безъ съмнѣніе сел-
скитѣ учители сѣ по-много, и то зна-
чително по-много. Когато е тѣй, учи-
телитѣ по селата, между другитѣ по-
потрѣбни предмѣти, не трѣба ли да
знаятъ и да предаватъ баремъ начал-
ни познанія и отъ земледѣліе, ското-
вѣдство и т. н.? Не трѣба ли да вдѣ-
хнуватъ на дѣцата, ученицитѣ си, лю-
бовъ къмъ този занаятъ, — земледѣлі-

ето, — който на пѣкои са види най-тѣжъкѣ, но е най-сигуренъ и най-благословенъ? Никой, мислимъ, не ще откаже това, но ще признае, че трѣба.

Ако би знаели нашитѣ селени, че невиннитѣ водни зми, които не сѣ отровни, кѣрветѣ и др. не само, че не сѣ вредителни животни, но и много полѣзни за замледѣлеца, не би ги търсили да ги убиватъ немилостиво; ако би знаели да оцѣнятъ ползата отъ малкитѣ пѣвачици птици и други, не би ги вадили изъ гнѣздата имъ и убивали. Таквизи и други подобни предразсѣдѣци, могатъ да са искоренятъ съ науката, а на неученитѣ селени могатъ да разказватъ священниците и учителитѣ. Учителтъ като знае и го разказва на ученицитѣ си, тѣ съ вниманіе го слушатъ, и го разказватъ даже и на други.

По други страни, на пр. въ Австрія, освѣнъ като иматъ по нѣколко погорни земледѣлчески училища, но земледѣлческата наука е задължителенъ предметъ и въ сичкитѣ нормални училища; сѣко нормално училище си има и градина, дѣто ученицитѣ са упражняватъ да работятъ по нѣщо и практически. За това и отъ день на день се повече и повече напредуватъ нравственно и вещественно тѣзи нарѣди. Ако единъ нашъ селенинъ премини презъ тѣхнитѣ нивя и чифлици, преглѣда тѣхнитѣ сѣчева и машини, той ще да остане зачуденъ. Добрѣ, тѣ иматъ учители, които сѣ приготвени вли отъ препарандитѣ (училища за учители), дѣто са предава и *ступанство*, или пакъ отъ погорнитѣ земледѣлчески училища, дѣто презъ главнитѣ распуси два мѣсеца ходятъ да учатъ по малко земледѣліе, скотовѣдство и т. н.,

та могатъ да предаватъ и това, прочитатъ разни вѣстници по тѣзи частъ, ами ній, които нѣмаме такива учители за селата, които да иматъ баремъ начални познания отъ *земледѣліе*! Да нѣмаме такива учители за селата; а че какъ ще ги имаме, когато нето въ едно наше училище не са предава земледѣліе? Въ градскитѣ ни училища не искатъ да са предава земледѣліе, защото ученицитѣ, които излазяли изъ училището, щели да станатъ търговци, а отъ тѣзи сѣщитѣ училища излизатъ нашитѣ селски учители. А има и много самозванни учители, които едвамъ знаятъ да прочитатъ криво-дѣво, и станжали учители по селата само и само да са прехранватъ; а такивато за жалость ги има доста, особено тамъ дѣто читалищата, или градскитѣ общини нѣматъ подъ свой надзоръ селскитѣ училища. Ній сме имале случай да видимъ такива учители, които, съ защитата на чорбаджията отъ селото и съ други іоще нѣколко учителеви роднини или други, си са располагатъ по селата както си тѣ щятъ. Никой ги не пита какво знаятъ и не дири какво вършатъ; повечето време презъ годината не учатъ дѣцата, защото много отъ тѣхъ ходяли по работа, а учителтъ за малко дѣца не ще да си губи времето. Сѣкій, който познава отблизо селата, ще са съгласи съ насъ. Е, кажете ни сега, можеме ли да очакваме нѣщо добро отъ такивато учители, които сами не знаятъ, а искатъ да учатъ другитѣ, които глѣдатъ само да преминава времето? Ній не казваме, че сичкитѣ селски учители сѣ такива, не; казваме само, че има такива. А не можемъ да не похвалимъ добритѣ селски учители, ко-

ито съвѣстно изпълняватъ длъжности-тъ си. Само е жално това, че не са предава земледѣліето по селата, дѣто би трѣбало да бѣде единъ отъ най-главнитѣ предмѣти.

Ний нѣмаме специални земледѣлчески училища, отъ дѣто да би излязали сѣка година баремъ по нѣколко младежи, отъ които сѣкѣй, кадѣто бѣде, да работи както трѣба, раціонално, и оттова да са ползува не само той, но и неговитѣ сѣсѣди (комшии), като ги поучава и имъ показва и практически какъ е по-добрѣ да са работи и повече да са ползуватъ отъ вложенія си капиталъ и трудъ; малко прочитатъ или са прочита на селенитѣ онова, що е писано или-що са пиши по тѣзи частъ — по земледѣліето, и най-послѣ този предмѣтъ не са предава въ селскитѣ ни училища. Ако вървимъ се тѣй, както сме до сега вървѣли, можемъ ли да са надѣваме, че скоро ще са поправи и напредне нашето земледѣлческо съсловіе, както и вещественното ни благосъстояние.

Но нека дойдемъ на питаніето: отъ дѣ да намѣримъ за напредъ такива учители за селата, които между другото да би знаели да предаватъ и земледѣліе?

За рѣшеніето на това питаніе трѣба да са промисли отъ нашитѣ съотечественици и отъ онѣзи, които иматъ възможность да рѣшатъ това не отъ малка важность питаніе.

Колкото за сега, ний сме на мнѣніе да са введе въ по-главнитѣ наши училища преподаваніето и на земледѣліе, което да не бѣде задължителенъ предмѣтъ, ако са види на нѣкои излишевъ, а да са предава въ едно о-

предѣленно за това време, на онѣзи ученици, които са приготвятъ да бѣдѣтъ учители по селата, и които би желали и имъ трѣба да иматъ баремъ начални познанія отъ тѣзи наука. Да са отвори іоше за сега ако не повече, то баремъ едно училище за учители, въ което при другитѣ педагогически предмѣти да са предава и земледѣлческа наука. При толковато учители, които имаме за сега по селата, намъ ни трѣбать іоше много. А за да са отвори такова училище да ли е мѣчна работа? Ний мислимъ, че не; иска са само добра воля. Не са съмнѣваме, че нашитѣ народни пастири съ епархіалнитѣ съвѣти при другитѣ си грижи и старанія за доброто уреждане на общественитѣ ни работи ще са погрижатъ за удовлетвореніето и на тѣзи нужда. До сега сме искавале нуждата да съ извърши това и онова, а отъ сега, когато вече захванахме да туряме общественитѣ си работи въ добъръ редъ, трѣба да захванемъ да извършаме и на дѣло онова, което са види за по-нуждно. Казватъ нѣкои, че времето сичко рѣшава; но и отъ насъ са изисква да работимъ.

Освѣнь това, намъ трѣба да имаме іоше и книги популарно написани по земледѣліето, скотовѣдството и т. н. По другитѣ страни, които ако и да не сж до толкозъ земледѣлчески и скотовѣдски, както е нашето отечество, то често са срѣщатъ въ тѣхнитѣ земледѣлчески и други органи извѣстія, съ които обѣщаватъ награди за онѣзи които би знали и би са потрудили да напишатъ нѣщо популарно за народа по земледѣліето, скотовѣдството и т. н. Нека кажемъ по насъ да нѣма награда за труда на писателитѣ;

но баремъ книгитѣ, които заслужватъ и струватъ нѣщо, трѣба да са оцѣняватъ и да намиратъ добъръ приѣмъ въ народа и въ училищата, за които са и пишатъ, та съ това да са насърчватъ писателитѣ и да написватъ нѣщо похубавичко. И тъй за нашитѣ училища въ отношеніе къмъ земледѣліето трѣба да има и учители, които да иматъ баремъ начални погнанія отъ земледѣлческата наука и книги популярно написани по тѣзи частъ.

Не малка добрина ще направятъ селскитѣ свѣщенници и учители, ако събиратъ селенитѣ, които на мѣсто да киснатъ недѣлни и празнични дни цѣлъ денъ по механикѣ, да имъ прочитатъ нѣщо по земледѣліето, да имъ разказватъ, че и земледѣліето е единъ занаятъ, както и другитѣ занаяти, че и за него трѣба да са учи и прочита; да имъ са казва, че учени хора, които по толкова години сж са занимавали съ този занаятъ, съ многогодишнитѣ си и разни опити по тѣзи частъ сж изнамѣрили по-добри лѣснини, та съ по малко трудъ и разноски повече може да са ползува човѣкъ. Нека селскитѣ учители при другитѣ си книги да иматъ на масата и онѣзи книги, които сж са писали и пишатъ по земледѣліето.

Народнитѣ приѣтели, които искрено желаятъ доброто на народа си, трѣба да са погрижатъ съ време да го научатъ и да му доставятъ онова, отъ коего той има най-много нужда.

ОБЩЕСТВЕННИТѢ РАБОТИ ВЪ ВИДИНЪ И СЕЛСКИТѢ УЧИЛИЩА.

Днешне време е за насъ време за

дѣятелность, за работа; сѣкій, дѣто и да са намира, трѣба да работи не само за своето си добро частно, но и за доброто на обществото, отъ коего е и той членъ, да работи за общото добро на онѣзи, които го баремъ окръжаватъ, и за онѣзи, които са нуждаятъ и очакватъ отъ него нѣкоя правствена и вещественна полза. Ако страда единъ членъ отъ тѣлото, то страда и цѣлото тѣло; ако ли, обратно, страда тѣлото, то страда и сѣкій единъ членъ частно. Сжщото може да са каже и за единъ народъ, за едно общество.

Като сж разбрали тѣзи истина нашитѣ граждани не са ограничаватъ да работятъ за доброто само на града си, но и за онѣзи, които съставляватъ поголѣмата частъ отъ народа — за селенитѣ, което ни е и подбудило да пишмъ този членъ.

Преди да разкажемъ на читателитѣ си какво са върши и какво са мисли да са върши за селата въ Видинско, нѣ ще ги позапознаемъ малко съ тукашнитѣ общественни работи, — съ дѣлата на читалището, съ мѣстнѣй владика, съ епархіалнѣя свѣтъ и съ училищното настоятелство.

Сѣкиму ще бжде драго, когато види, че гражданитѣ въ единъ градъ, които иматъ колко-годѣ сгласіе по между си, и са стараятъ за добритѣ наредби на учебнитѣ си заведения и за добрия вървежъ на общественитѣ имъ работи, като въ Видинъ; че добрия намѣстникъ на Негово Блаженство Екзарха, Негово Преосвященство Г-нъ Кирилъ съ епархіалнѣя свѣтъ, който са съставлява отъ хора ученолюбиви и искренни родолюбци; че членовѣтъ отъ

Читалищното и Училищно Настоятелство, сички въ пълно съгласіе са грижатъ и стараятъ както за доброто уреждане на общественитѣ работи въ града, тъй и за селата.

Тукашното читалище не са съставлява само отъ младежи; то има за свои основателни и спомагателни членове и отъ по-старитѣ граждани, хора родолюбиви, които както съ материалната си помощъ, тъй и съ вліяніето си сж голѣма подпорка на читалището. Това читалище, споредъ силата и срѣдствата си, съ които са полага, не е престаняло и не престава отъ да полага постепенно въ дѣйствиіе предназначанната си цѣль. На мнозина сж познати добринитѣ, що е струвало видинското читалище: то са е задѣжило да внася сѣка година по десетъ турски лири на Македонската Дружина; поддържа съ свое иждивеніе единъ ученикъ въ габровскія пансіонъ; поддържа и тука въ градското училище 12 селски ученици, които са приготвятъ за учители по селата, а за напредъ ще са умножи числото на тѣзи читалищни тука въспитанници; спомага съ книги и пари на бѣдни ученици, — на никой бѣденъ ученикъ, — било отъ тука или отъ околността, било отъ вънъ, — който са е отнасялъ до читалището за помощъ, нему са е отказвало, но щедро му са е помагало. Освѣнъ това, читалищното настоятелство е подканяло и подканя и други частни лица да помагатъ материално, дѣто са види за потрѣбно. Г-нъ Н. П. Живковъ, който дохожда и тука въ началото на тѣзи нова година съ упълномощителни писма отъ поч. читалищно настоятелство въ Цариградъ

и отъ Македонската Дружина, за да събира спомоществатели за Повременното списаніе „Читалище“ и волна помощъ за Македонската Дружина, са прие добръ, и съ съдѣйствието на читалищното тука настоятелство са събра само за Македонската Дружина волна помощъ гроша 1565 отъ нѣкои еснафи и други частни лица.

Нека дойдемъ за селата въ Видинско. Селскитѣ училища въ Видинско, както и другагѣ изъ отечеството ни, сж са намирали, както е сѣкиму познато, въ голѣмъ нередъ. Читалищното и училищното настоятелства подпомогнати отъ Негово Преосвященство г-на Кирила и епархіалнія свѣтъ, сички съгласно са заузехж да турятъ въ по-добъръ редъ селскитѣ училища въ Видинско. За тѣзи цѣль са повикахж въ града селскитѣ учители съ свѣщенниците и съ по единъ двама првенци отъ селата за да имъ са справи и каже, че за напредъ училищата имъ ще са наредятъ по-добръ и подъ една обща програма; прочете имъ са устава, по който ще са управляватъ селскитѣ училища; въ което село е нѣмало училище и учитель, да си направатъ училище и да имъ са намерятъ учители. Добритѣ селени приехж съ благодареніе сичко, що имъ са предложи и що са свѣтувахж за подобряваніето на училищата имъ. Нѣкои по-голѣми села изявилахж желаніе да иматъ по двама учители.

За нагледвачъ на селскитѣ училища са опредѣли отъ Нег. Пр. Г. Кирила и епархіалнія свѣтъ Благ. П. Костандинъ, който ще обикаля и надгледва селскитѣ училища въ Видинско, като свѣтува въ сжщото време

и селенитѣ да си проваждатъ редовно дѣцата въ училището, за което и устава ги задѣлжава. За напредъ ще са търсятъ юще учители за Видинскитѣ села.

Ний не ще говоримъ повече за това, само ще да кажемъ, че сичко, което са е предприело да са върши за подобряването на селскитѣ училища въ Видинско, дано да са извърши напълно! Но за това не са съмнѣваме, като сме увѣрени, че съ старанието на Н. Пр. г-на Кирила, съ насърчаваніето на епархіалния свѣтъ и съ постоянството на читалищното и училищно настоятелства сичко предприето ще са увѣчае съ сполука и ще бѣде продължително.

Трѣба, трѣба да са погрижимъ и за селенитѣ, съ които нашитѣ интереси сѣ тѣсно свързани. Трѣба сѣкій да са е увѣрилъ, че гражданитѣ безъ селенитѣ не струватъ много. Това сѣ го доказали толкова си економисти, а и ний отъ опитъ трѣба да сме са увѣрили; сички имаме обърнати очитѣ си къмъ селенитѣ.

КАКВО ИМА ПО СВѢТЪТЪ.

Като ви разказахъ за происхождението и употребеніето на приятното, то трѣба да ви разкажа и за происхождението на полезното. Да захвана отъ край. Най-напредъ азъ сѣмъ длъженъ да ви разкажа за обработваніето на оризътъ, защото съ това растение са храни по-голямата частъ отъ човѣчеството. Ни пшеницата, ни царбовиците, ни ржъта, ни барабойятъ, ни просото не хранатъ толкова милиона хора, колкото оризътъ. Индия, Кигаи и въобще сичките горѣщи мѣ-

ста са хранатъ само съ това растение. Тука сѣмъ длъженъ да ви кажа и това, че ако оризътъ и да не е така хранителенъ, както е хранителенъ нашиятъ хлѣбъ, то той подпално удовлетворява потребностите на оние хора, на които голѣмата горѣщина не позволява да ѣдатъ нито тѣлсто мѣсо, нито мазна риба, нито други твърде хранителни вѣщества. Ако египтянинътъ да би изѣлъ двѣ три лъжици рибе масло или една литра свинско мѣсо, то той би трѣбало да хвърли петалата за твърде кратко време; а ако ладландците или камчадалците, които населяватъ студени и сурави Сибиръ, да би са хранили съ оризъ, то тие би трѣбало да измратъ отъ гладъ. Но както и да е, а оризътъ е най-главната храна, която поддържа човѣчеството по топлите мѣста и която имъ дава възможность да живѣятъ. Употрѣбленіето на оризътъ е введено и въ Европа, защото това растение има добаръ вкусъ и долна цѣна. Най-напредъ това растение са е раждало само по брѣговете на рѣка Гангъ; но послѣ малко-по-малко то са е распространило по сичкиятъ тропически поѣсъ, по Америка и по южна Европа. Днесъ съ оризъ сѣ насадени даже и брѣговете на По и на наша Марица. Това растение са сади най-много по оние мѣста, които са покриватъ съ вода и които сѣ неспособни за никаква друга растителность. Устията на рѣките и блатистите мѣста сѣ най-благоприятни за производството на оризътъ.

Представете си водена повърхность, по която ходатъ напети щъркеле и която е раздѣлена на множество хлѣди четириъгълни преградки (лехи); представете си, че по тая повърхность ходатъ множество живи сѣщества и засѣватъ своите изорани вече ниви; най-послѣ, въобразете си, че слънцето захваща да нагрѣва земята малко-по-силно и да дава животъ на сичките божи сѣздания. Слѣдъ три-четири мѣсеца това водено пространство са покрива съ зелено и волнисто хлѣбно поле, което прилича твърде много на нива съ ечимикъ. Надъ това поле сѣ прострѣния

вжжа, за които сж възани плашила, които са люлбятъ отъ вѣтартъ; на много мѣста стжрчатъ множество малки вѣтарничеви воденици и праватъ доволно голѣма шумотевица съ своите кржчетала; най-послѣ, на множество възвишени мѣста сѣдатъ множество стражаре и часъ-почасъ джрпатъ вжжата, на които сж окачени плашилата и множество звянци. Сичкото това са прави за туй, за да са прогонатъ оние пиленца, които иматъ голѣма наклонность да вѣдатъ оризъ и които са наричатъ на латински езикъ *Fringila Oryzovora* (оризови пилета, оризовѣди). Слѣдъ месѣцъ послѣ това водата истича изъ преградките или възсхва, и народонаселението праздува своятъ жтварски празникъ. Нѣколко стотини или нѣколко хиляди момчета и момчета зематъ сжрповете въ ржа, жжнатъ и пѣятъ своите весели пѣсни.

По най-прекрасенъ видъ представляватъ оризовите ниви на о. Цейлонъ, които са намиратъ въ долините и които са спущатъ постепенно по покатоците на планините. Водата са излива изъ една четиригълна преградка въ друга твжрде живописно, защото сжставлява множество малки водопада. Свѣтло-зелениятъ цвѣтъ на оризовите полета са отличава доволно приятно отъ темпозелената шума на джрветата, а особенно отъ близолжжащото свжйо море, и представлява роскошна картина.

Трѣба да ви кажа и това, че не сѣки оризъ са сади по блатата и по облпвните съ вода мѣстности. Сжществува единъ особенъ родъ отъ това растение, който са сади на сухо мѣсто и по покатоците на планините, ако само земята на тие мѣстности е доволно плодovitа. Нивите на тоя оризъ са окружаватъ съ гори, за да имъ даватъ влага. По планинските мѣстности на о. Суматра валатъ непрестанни джждове. Само два месѣца, Юний и Юлий, биватъ сухи. Презъ Августа почти сичките по-плодородни мѣстности са засѣиватъ съ суходоренъ или съ планински оризъ. Послѣ жтвата полето са засѣива втори пътъ съ царевници, а когато са обертатъ в тие, то са оставя двѣ години безъ

никакавъ посѣвъ. Въ това време бившите ниви са покриватъ съ диворастущи треви, а най-повече съ т а га, които има дванайсетъ стжнки височина. Тая трева бива до толкова гжста и висока, щото изъ нея са криятъ слонове, носороги, тигри и пр. Когато желаятъ да засѣятъ полето изново, то запалватъ дивите растения и изгарятъ цѣли милионе живи сжщества. Глагата гори до толкова бжрзо, щото не голѣмо число животни успѣватъ да побѣгнатъ на нѣкое безопасно мѣсто. Множество пжтешественици говоратъ, че тие пожаре представляватъ великолѣпни зрѣлища най-много ноше. Пепелъта отъ глагата доставлява на полетата най-добаръ торъ. Но нѣплодовитите полета за обработването на оризъ са считатъ оние, които са покрити съ гори. Дебѣлите джрвета са оспчатъ и оставятъ са да гниятъ; а клонето имъ и малките хрестеци са изгарятъ. Тие ниви даватъ баснословно богати плоди.

Преди да настане жтвата класовете на оризътъ пожжтжватъ така сжщо, както и класовете на пшеницата. Сѣко поле би могло да даде на годината двѣ жтви, но лѣнливите жители по топлите страни никога не праватъ подобенъ подвигъ. Азъ говора за оние страни, които лѣжатъ подъ екваторятъ. Най-напредъ снопете са сушатъ на сжжцето, а послѣ са турятъ подъ покрито мѣсто. Сѣки единъ класъ отъ суходорниятъ оризъ на о. Суматра дава отъ 30 до 40 жрна; а сѣки единъ класъ отъ воднородниятъ принася повече отъ 50 жрна. Блатистите равнини на Южна Каролина сж най-добри за оризовото производство, ако тамошните жители и да не сж обжрщале на това растение особенно внимание до прошедшето столѣтие. Най-добриятъ оризъ са ражда днесъ въ тая земя. Жрната на тоя оризъ сж вкусни, едри и чисти. И така, южно-каролинските блата, по които преди петдесетъ години сж квакале жаби и по които сж са расхождаде щжркеле и други водени птици, сж са преобразиле вече на плодovити полета, които хранатъ многочисленно множество сиромаси хора. Почти сичка срѣдня Америка получава оризъ изъ

Южна Каролина. Освѣтъ това, въ Европа ежегодно са испроваждатъ повече отъ 100,000 бжчи съ оризъ.

Тука сжмъ джлженъ да ви кажа, че обработванието на това полезно растение има и свои тжврде вредителни страни. Отъ блатата са появяватъ различни болѣсти и убиватъ множество работници. Другъ неприятель (или првятель) на оризовите полета е оная птичка, за която ние казахме вече по-горе. Тие птички пжтватъ по цѣли стада и тжрсатъ недозрѣлъ оризъ.

Освѣтъ Каролина, Бразилия, Ява и Бенгалия, въ послѣднито време сж захванале да даватъ изобилни плоди още Аракенъ и Пега. Послѣдните двѣ мѣстности преди 20 години сж биле сжвсѣмъ неизвѣстни, а сега само изъ пристанището на Аквабъ са изнася около 150,000 тонна (сѣки тоннъ има по 15 оки) оризъ.

(Продължава са).

РАЗНИ.

(Спасително срдство за жители на Въстокъ).—Понеже по тѣзи страни са намѣрватъ въ кщята, а особено въ дървенитѣ, много обезпокоителни животни, които ни лишаватъ отъ нощния сънъ и смущаватъ спокойствието на сѣкиго, за отдалечението имъ сѣкий може да употрѣбява единъ смѣсъ сега ново испитанъ, чрезъ който, като са намажатъ онѣзи страни, по които са намиратъ мжчителнитѣ тѣзи животни, а особено дървешци (тахта-бити), тѣ са погубватъ съвършено. Съедини, сиречь, 20 части петролъ (по насъ го казватъ газъ. Б. Р.) и 80 части сюлфюртъ де карбонъ. Послѣдното това произведение е много ефтино и са намѣрва въ сичкитѣ спичарин. Съ чудвня този смѣсъ не само животнитѣ са умъртвяватъ, но юще и яйцата имъ съвършено са погубватъ. — „Вѣкл.“

— Въ едно пжтуваніе, което направихме по празниците отъ Видинъ до Търново, на преминаваніето си край нивята въ Свищовско, Търновско и Русчущко за-

бѣлѣзахме, че сеидбитѣ, хранитѣ, бѣхъ доста добри, ако и да не бѣше валѣло тогава наскоро дѣждъ. Сѣидбитѣ въ Свищовско въ сравненіе съ Търновскитѣ и Русчущкитѣ бѣхъ малко по-слабички, но сега като валѣ дѣждъ са надѣемъ да сж по-добри. Сѣидбитѣ въ Видинско сж тѣй сжщо добри; въ послѣднитѣ дни на Априлія вали тука много добъръ дѣждъ, който е добъръ и за кукуруза. Споредъ както сж днесъ сѣидбитѣ, почти на сѣкадѣ, дѣго баремъ знаемъ, обѣщаватъ добро изобиліе (берекетъ). Добрѣ би сторили нѣкои отъ нажитѣ стотечественници по вѣнъ, да благоволятъ и ни даватъ извѣстия за стостояніето на хранитѣ, цѣнитѣ имъ и други подобни, които са отнасятъ до земледѣліето и въобще до ступанството. Съ това ще направятъ не малка заслуга. —

— По причина на пжтуваніето ни, позакъснѣхме съ 4 кн. на „Ступанъ“, и бѣхъме принудени да я напечатаме наедно съ 5 кн., за което молимъ почитаемитѣ сичитатели да ни извинятъ.

„Ступанъ“ за напредъ до годината си ще излиза редовно сѣкий мѣсець, и подиръ сѣки двѣ книжки — по двѣ притурки наедно, както и до сега. —

ПОДАРКИ ОТЪ „СТУПАНЪ.“

Родолюбивата Г-жа Евгеница Т. Х. Станчева въ Никополъ благоволи да подари за дѣвич училище въ срднята махада въ Свищовъ годишно течеіе 1.

Г-нъ Хараламби Желѣзовъ, кожухаръ, за Бял Читалище въ Баба-дагъ 1.

Бабадагското читалище, като благодаритъ г-ну Х. Желѣзову за подарката му, благоволи да подари и то по 1 год. теч. за училищата въ селата: Караманлъ-кюю, Касанлъ-кюю, Бей-даудъ, Сарж-гіоллю и Потуръ 5.

Г-нъ И. Петровъ арбицаджъ подарява за училището въ Драгоєво (Шуми.) г. т. 1.

» М. Влчсѣвъ за село Бешевліе (Шум.) г. теч. 1.

» Ив. Бончовъ за Варна г. т. 1.

» Я. П. Радановъ за дѣвич. училище въ Каспичанъ г. т. 1.